

Arvostelun johdosta

Äskeinen kilpahakijani Niilo Valonen on, väheksyen selostaessaan itäsaksalaisessa julkaisussa »Deutsches Jahrbuch für Volkskunde» (VIII:1, s. 273—) tutkimustani »Suomalaisen karjasuojan vaiheita» (Kansatieteellinen Arkisto 14:1), koettanut saada lukijan heti alkuun siihen käsitykseen, että teos onkin suureksi osaksi tekijän isän akateemikko Kustaa Vilkunan aikaansaannosta: »Der Verf. dankt zu Beginn der Untersuchung seinem Vater, Akademiker Kustaa Vilkuna, der ihm sowohl das Thema gegeben, als auch einen Teil des Materials selbst gesammelt hat bzw. durch das Volkskundliche Kartierungsamt u.a. hat sammeln lassen (S. 19, 39, 48, 49, 89, 128 u.a.). Im übrigen stützt sich die Arbeit hauptsächlich auf das Schrifttum sowie auf das im Nationalmuseum, bei der Wörterbuch-Stiftung und in einigen anderen Archiven zusammengetragene Material.»

Suomen kieltä taitamattoman lukijan on mahdotonta saada selville, mitä Kustaa Vilkunan tai kansatieteellisen kartoitustoimiston perustavaa apua noilla sivuilla on, kun taas meikäläinen kirjaan tutustuttuaan hämmästy villojen vähyyttä. Niinpä sivulla 19 on Väinö Komun v. 1952 laatima kartta *karsina* sanan merkityksistä; mitään muuta en tässä yhteydessä ole kostunut kansatieteellisen kartoitustoimiston kokoelmista. Sivulla 39 on vaimoni piirtämä, isäni Viipurilaisen osakunnan retkellä v. 1932 mittaama eteläkarjalainen karjakartano; sivuilla 48 ja 49 on kaksi V. N. Belitserin piirtämää mordvalaista karjasuojaa, jotka isäni avulla sain Moskovasta; sivulla 89 on Hugo Harmian ja Kustaa Vilkunan v. 1930 laatima pohjapiirros Lap-pajärven Ylitalojen kyläryhmästä (kartta on tutkimuksen kannalta toisarvoinen, onpahan vain silminnähtävänä esimerkkinä kivinavettain yleisyydestä Järvisseudulla). Vihdoin sivulla 128 on Kansallismuseon kokoelmista löytämäni, K. Vilkunan ottama valokuva navetan sisustuksesta (lähde KM 1427:100 kuvatekstissä mainittu). Isäläni ei ollut mitään muistoa tästä kuvasta, sillä mitään navetta-aineistoa hän ei ole koskaan ohjelmallisesti kerännyt, ei liioin suunnitellut mitään erillistä navettatutkimusta.

Kuva-aineistoa mikroskooppisesti tarkastelevalta Niilo Valoselta on jäänyt metsä havaitsematta eli että omilta tutkimusmatkoiltani on peräisin 75 kuvaa ja piirrosta, kun taas muista lähteistä niitä on vain 32, ja että viidestätoista levinneisyyskartasta on kolmetoista täysin omatekoista. Kuvaavaa Valosen tendenssille on, ettei kenttä-tutkimuksistani kuitenkaan mainita sanaakaan, vaikka sitä tietä olenkin saanut huomattavasti runsaamman ja paremman aineiston kuin yhdestäkään arkistosta (mm. haastateltuja henkilöitä on 116). Laajan 51-sivuisen kivinavettaluvin lähteistä arvostelussa mainitaan vain vuosina 1835 ja 1923 tehtyihin kyselyihin saapuneet vastaukset. Näistä v. Böckerin tilasto saa osakseen kolme täyttä sivua, mm. kartan ja luettelon, kun taas Suomen kartaston kysely (1923) on lähdearvoltaan heikko eikä anna mitään merkillistä lisää kivinavettain tutkimiseen; viittauksia aineistoon on yhdeksällä sivulla. Tässä kuten muuallakin Valonen jättää mainitsematta käyttämäni lukuisat 1700- ja 1800-luvun lähteet.

Kun alku jo on tällainen, ei arvostelun jatkoltakaan paljon voi odotella. Niinpä Valonen lopuksi väittääkin tutkimukseni jääneen puolitiehen silti kykenemättä osoit-

tamaan ainoatakaan virhettä saavutetuissa tuloksissa. Tietenkin olisin voinut jatkaa aineiston keruuta ja lisätä sivumäärää, mutta kuvittelin vielä kyseistä kirjaa tehdessäni, että professorin virkaa voidaan hakea vain täysin painovalmiissa kunnossa olevilla teoksilla.

Mainittuani vielä, etten kirjoittamastani esipuheesta ole löytänyt mitään mainintaa Valosen väittämästä teeman antamisesta, voimmekin todeta, että Kustaa Vilkunan osuus »Suomalaisen karjasuojan vaiheisiin» on vähäinen, huomattavasti vähäisempi kuin esimerkiksi Niilo Valosen omaan väitöskirjaan »Geflechte und andere Arbeiten aus Birkenrindenstreifen» (Kansatieteellinen Arkisto 9), jonka aineisto suurelta osalta perustuu Kustaa Vilkunan Sanastajassa 1936 olleen tuohityökyselyn vastauksiin, ja samalta taholta on työn alkukin löydettävissä. Näin juhlanumeroon sopinee osa väitöskirjan esipuheesta lainattavaksi: »Die vorliegende Untersuchung — statt einer anderen zuvor von mir beabsichtigten — begann ich auf Anregung von Professor Kustaa Vilkuna im Februar 1946 für eine akademische Prüfung zu arbeiten. Mir hat u.a. das umfangreiche Material, das auf die von ihm im Sanastaja 27 (po. 25.) in 1936 veröffentlichte Rundfrage beim Sanakirjasäätiö (Wörterbuchstiftung) eingegangen ist, zur Verfügung gestanden. Bei fortschreitender Arbeit hat er auf ihre Ausrichtung und Vollendung in entscheidender Weise eingewirkt. Meine Dankbarkeit gilt vor allem meinem hochverehrten Lehrer» (s. 3). Tuskinpa kukaan Valosen tutkimuksen arvostelija on kiinnittänyt huomiota tähän puoleen.

Tämän huomautuksen laatimiseen minun on ollut varsin vastenmielistä ryhtyä. Kuitenkin se on ollut välttämätöntä paitsi totuuden ilmaisemiseksi myös siksi, että näin saan vastata eräille vielä pahemmille vihjailijoille, jotka ovat suomalais-ugrilaisen kansatieteen professorin viran täyttämisaajan käyneet kuiskattelukamppailua teokseni ympärillä. Ellei kuiskutusta näin olisi kirjallisesti vahvistettu, en olisi siihen voinut puuttua. Vihjailut, juorut ja päänpuistelut kuuluvat erään aran ihmistyyppin asiaanvaikuttamistapoihin. Nämä aseet ovat hetkellisesti tehokkaita, eivätkä ne ole yleensä torjuttavissa ennen kuin vasta ajan mukana. Asiantuntijanlausunnossaan E. A. Virtanen jo lausui ihmetyksensä, että olen kirjoittanut karjasuojasta. Miclestäni navetta ei ole niin ihmeellinen ja käsittämätön asia, ettei siitä voisi kirjoittaa tutkimusta kuka tervejärkinen kansatieteilijä tahansa. On vain rohjettava astua sisälle karjasuojaan, vieläpä useaan niistä ja tutkia lannasta välittämättä huone nurkkia myöten. Minulla on varmaan ennätys kansatieteilijäin joukossa eri navetoissa käyntien lukumäärässä. Sitä paitsi navettakysymys on kiinnostanut minua aina 1950-luvun alusta saakka, jolloin simolaiset ja pyhäjärveläiset kesänavetat olivat uusia kokemuksia kentällä liikkeessäni. Mutta vaikei tutkimusteemani olekaan vastoin Valosen väittämää isäni antama, olen kuitenkin isälleni hyvin kiitollinen siitä, että hän kehotti minua käymään problemaan käsiksi tutustumalla kentällä mahdollisimman laajaan aineistoon. Näin tehtyäni sain nähdä Suomen navetta-tyypit, niiden funktion ja historian kokonaan uudessa valossa. Saatoin havaita, miten kansanperinne, kansanomainen kulttuuri muodostaa eheän kokonaisuuden. Siksi sen yhtä reunaa ei voi tutkia onnistuneesti ja syvällisemmin tuntematta koko kenttää laajemmin, mistä toiste enemmän.